

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Biblioteca Națională a României

Libris RO
Cercare : adevăr, minciuni și etica puterii / James

leză: Bogdan Nicolae Marchidanu și Gabriel Stoian. -

uție, 2018

7-4

Nicolae (trad.)

RAO Distribuție
Bulevardului nr. 9-11, București, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

JAMES COMEY
Unleash Your Loyalty: Truth, Lies, and Leadership
Copyright © James Comey, 2018

© RAO Distribuție, 2018
pentru versiunea în limba română

2018

ISBN 978-606-006-127-4

13. Teste de loialitate	287
14. Norul.....	306
Epilog	340
Mulțumiri	344
Indice.....	345

Introducere

„Dorința omului de dreptate face democrația posibilă, însă înclinația lui către nedreptate face democrația necesară.“

Reinhold Niebuhr

Între sediul FBI și Capitol Hill¹ sunt zece străzi distanță, și fiecare stradă este fixată în amintirea mea ca urmare a ne-nu-măratelor deplasări în susul și în josul Pennsylvania Avenue. Să trec pe lângă Arhivele Naționale, unde turiștii stau la rând să vadă documentele care au creat America, pe lângă Newseum – unde cuvintele Primului Amendament sunt dăltuite pe fațada de piatră – și pe lângă vânzătorii de tricouri și gheretele cu mâncare a devenit, în timp, un soi de ritual pentru mine.

Într-o zi din februarie 2017 mă aflu pe bancheta din spate a unui automobil Suburban complet blindat, aparținând FBI-ului. Rândul de scaune din mijloc fusese scos, așa că eu ședeam pe unul din cele două scaune din spate. Mă obișnuisem să privesc lumea prin micile geamuri fumurii blindate din lateral. Mă îndreptam spre încă o ședință informativă cu

---

¹ Sediul Congresului SUA (n.tr.)

caracter confidențial a Congresului, pe tema amestecului rusesc în alegerile din 2016.

Chiar și într-o zi bună, să mergi în fața membrilor Congresului era dificil și, de obicei, dezamăgitor. Aproape toată lumea părea partizană și dispusă să asculte doar ca să descopere amănunțele care se potriveau propriilor convingeri privind faptele. Membrii Congresului începeau să se certe unii cu alții folosindu-se de tine: „Domnule Director, dacă cineva a spus cutare lucru, asta nu înseamnă că persoana respectivă este un idiot?” Iar replica sosea, de obicei, tot indirect, prin tine: „Domnule Director, dacă cineva a spus că cineva care a rostit cutare lucru este un idiot, oare nu chiar acel cineva este adevăratul idiot?”

Când atingeau subiectul celor mai contestate alegeri din istorie, discuțiile de după aflarea rezultatelor erau și mai partizane, prea puțini dorind sau fiind capabili să lase la o parte interesele politice pentru a se axa pe adevăr. Republicanii doreau să fie asigurați că nu rușii îl aleseseră pe Donald Trump. Democrații, care își reveneau cu greu după alegeri, deși rezultatele se știau deja de ceva vreme, își doreau tocmai opusul. Nu prea exista un teren comun de dezbateri. Atmosfera semăna cu cea de la o cină de Ziua Recunoștinței în care familia s-a reunit la o singură masă în urma unui ordin judecătoresc.

FBI-ul, avându-mă pe mine ca director, era prins în miezul acestei revărsări partizane de fiere. Nu era o noutate pentru noi. Fuseserăm atrași, ca instituție, în fenomenul alegerilor încă din iulie 2015, când profesioniștii Biroului începuseră o anchetă penală privind modul în care Hillary Clinton gestionase informațiile confidențiale din propriul sistem e-mail. Erau vremuri în care până și utilizarea unor termeni ca „penal” și „anchetă” era o sursă de nesfârșite controverse. Un an mai târziu, în iulie 2016, am demarat o anchetă privind posibila

existență a unui masiv efort rusesc de influențare a votului prin atacarea candidatului Clinton și favorizarea candidatului Donald Trump.

Toate acestea constituiau pentru Birou o situație extrem de nefericită, dar imposibil de evitat. Deși face parte din ramura executivă a administrației americane, FBI-ul are datoria de a nu se amesteca în viața politică americană. Misiunea Biroului este de a descoperi adevărul. Iar pentru a atinge acest scop, FBI-ul nu poate lua partea nimănui, cu excepția interesului național. Evident, membrii Biroului pot avea opinii politice personale, ca orice cetățean american, însă, atunci când se ridică într-o instanță de tribunal sau în fața Congresului pentru a da raportul cu privire la ce au descoperit, nu au voie să fie percepuți ca democrați, republicani sau parte a tribului cuiva. Cu 40 de ani în urmă, Congresul a acordat prin lege directorului FBI un termen de zece ani ca să creeze și să consolideze cadrul necesar pentru o astfel de independență. Numai că, într-o capitală de națiune și într-o țară măcinată de conflicte partizane, neutralitatea FBI-ului a fost mereu considerată nefirească și generatoare de confuzie și, pe cale de consecință, a fost pusă permanent la încercare. Asta a exercitat mereu o presiune enormă asupra profesioniștilor de carieră din Birou, mai ales că motivațiile lor erau în permanență puse sub semnul întrebării.

I-am aruncat o privire lui Greg Brower, noul responsabil FBI cu problemele legate de Congres, care mă însoțea în mașină către Capitol Hill. Pe Greg, un bărbat de 53 de ani din Nevada, cu părul grizonant, îl descoperisem la o firmă de avocatură și îl angajasem. Anterior acelei poziții, fusese procurorul general federal al statului Nevada și legiuitor la nivelul statului Nevada. Cunoștea bine domeniul aplicării legii și, de asemenea, domeniul provocator și atât de diferit al politicii.

Treaba lui era să reprezinte FBI-ul în bazinul cu rechini din Congres.

Numai că Brower nu era pregătit să facă față unei asemenea furtuni, care crescuse în intensitate după rezultatul șocant al alegerilor din 2016. Greg nu făcea parte de multă vreme din Birou, așa că eram îngrijorat ca nu cumva toată această nebunie și presiune să-l afecteze. M-am întrebat în acea clipă, aproape la modul propriu, dacă nu cumva aveam să-l văd deschizând portiera mașinii ca să o ia la fugă spre dealurile din jurul orașului. Dacă aș fi fost mai tânăr și cu mai puține prezențe ca martor în fața membrilor Congresului la activ, probabil că aș fi luat și eu în calcul o asemenea posibilitate. În timp ce mă uitam la el, am presupus că îi trecea prin cap același lucru la care mă gândeam și eu: Cum am ajuns să fiu băgat în așa ceva?

Vedeam îngrijorarea de pe chipul lui Brower, așa că am spart tăcerea.

– Cât de mare e porcăria asta? am întrebat eu cu voce tunătoare, care fără îndoială că a atras atenția agenților de pe scaunele din față.

Brower s-a uitat la mine.

– Am dat de un mare RAHAT, am continuat eu.

Brower părea nedumerit. Oare directorul FBI tocmai rostise cuvântul „rahat“? Da, îl rostisem.

– Suntem în rahat până la brâu, am adăugat cu un zâmbet exagerat, întinzând brațele ca să arăt până unde. Unde altundeva ai vrea să fii? Parafrazând discursul de St. Crispin's Day din Shakespeare, am adăugat: Oamenii care dorm în paturile lor în noaptea asta în Anglia vor dori să fi fost aici.

A râs și s-a înseninat în mod vizibil. M-am înseninat și eu. Deși eram convins că ideea de a sări din mașina în mers continua să-i dea târcoale lui Greg, tensiunea fusese atenuată. Am

inspirat adânc amândoi. Pentru o clipă am fost ca doi oameni plecați împreună într-o excursie. Totul avea să fie bine.

Apoi acea clipă a trecut și am ajuns amândoi pe Capitol Hill ca să vorbim despre Putin și despre Trump, despre presupuse fraude și dosare secrete și despre orice altceva. Era încă un moment de maximă presiune din ceea ce s-a dovedit a fi una dintre cele mai nebunești, mai semnificative și chiar mai instructive perioade din viața mea și, cum ar spune unii, din viața întregii națiuni.

Și m-am trezit nu o dată punându-mi aceeași întrebare: Cum naiba am ajuns eu într-o asemenea situație?

Capitolul 1

Viața de mafiot

„A nu te gândi la moarte înseamnă
să nu te gândești la viață.“

Jann Arden

Viața de mafiot începe cu o minciună.

În 1992 eram procuror general adjunct districtual în New York City când am auzit aceste cuvinte de la un membru important al uneia dintre cele mai faimoase familii mafioate din Statele Unite.

Salvatore „Sammy Taurul“ Gravano, unul dintre cei mai sus-puși mafioți din istoria Americii, ajunsese martor federal. Trecuse dintr-o tabără într-alta ca să evite o condamnare la închisoare pe viață, dar și pentru că auzise niște înregistrări făcute de serviciile de informații în care șeful lui direct, John Gotti, rostea lucruri rele despre el pe la spatele lui. Aflat acum în custodia noastră, Gravano m-a inițiat în sistemul de reguli al Mafiei.

Calitatea de membru în La Cosa Nostra – „această treabă a noastră“ – se oficializa doar după depunerea unui jurământ în cadrul unei ceremonii secrete, în fața șefului cel mare, a adjuncților acestuia și a consilierului familiei. După ceremonie, infractorul devenea cunoscut ca un „om ajuns“. Prima întrebare din cadrul ceremoniei secrete de inițiere era: „Știi de ce te afli aici?“ Alesului i se cerea să răspundă cu „Nu“, în ciuda faptului că, așa cum explicase Gravano, doar un idiot n-ar fi

știut de ce șefii familiei erau strânși în jurul lui în subsolul unui club de noapte oarecare.

Timp de aproape două decenii, liderii Mafiei americane au convenit să nu admită membri noi. În 1957, ei au „închis registrele” – un termen care sugerează că procesul implica schimbul fizic de documente între familiile mafioate, conținând poreclele și numele reale ale membrilor – din pricina unor îngrijorări serioase legate de controlul calității și de infiltrarea informatorilor în familiile mafioate. Însă în anul 1976, aceste familii au convenit ca fiecare dintre ele să admită zece membri noi, după care să închidă din nou registrele, noii membri fiind admiși doar pentru a-i înlocui pe cei care muriseră între timp. În cazul fiecărei familii, acești zece membri noi au fost selectați dintre cele mai dure vedete ale gangsterilor, care fuseseră „păstrate la rece” timp de ani de zile. Gravano a intrat în Mafie ca parte a acelei „clase de elită”.

Admiterea unui număr de zece membri noi după o pauză atât de îndelungată a creat, în mod evident, probleme pentru rețeaua infracțională. În cadrul unei ceremonii tipice de admitere, de la inițiat se așteaptă să țină în palmele făcute căuș o poză în flăcări a unui sfânt catolic, pătată cu sânge scurs dintr-o tăietură de pe degetul arătător, și în același timp să recite cuvintele: „Sufletul meu va arde ca sfântul acesta dacă voi trăda Cosa Nostra vreodată”. Gravano își amintea că, atunci când se ajunsese la finalul dramatic al ceremoniei lui de admitere, fusese obligat să recite acele cuvinte în timp ce ținea în palme o batistă pătată cu sânge, care ardea. Familia Gambino nu se mai deranjase să facă rost de poze cu sfinți pe care să le ardă.

În cazul lui Gravano, ceremonia de admitere nu numai că începuse, dar se și terminase cu minciuni. Șeful familiei trecuse în revistă regulile Cosa Nostra americane; erau interzise: omorurile cu explozivi; asasinarea membrilor forțelor de ordine; omorârea altor semenii într-o frăție fără permisiune oficială; relația sexuală cu soția altui membru al frăției;

afacerile cu narcotice. Ca regulă generală, Mafia respectase cu strictețe primele două reguli. Guvernul american lua măsuri împotriva celor care făceau rău nevinovaților folosind explozibili sau a celor care omorau membri ai forțelor de ordine. Însă jurămintele de a nu ucide fărătași mafioți, de a nu face sex cu nevestele acestora și de a nu tranzacționa stupefiante erau minciuni. Gravano și colegii lui mafioți încălcau în mod frecvent ultimele trei reguli. Așa cum explicase colegul meu, procurorul Patrick Fitzgerald, astfel de reguli erau precum cele împotriva bătăii în hochei – în teorie, interzisă total, însă în practică, un element constant al meciurilor.

Îndeaproape înrudită, Mafia siciliană avea o altă regulă, una care evidenția rolul central jucat de necinste în cadrul întregii rețele a crimei organizate de pe ambele maluri ale Atlanticului. Membrilor nou admiși li se spunea că li se interzicea să mintă un alt „om ajuns” – denumit „om de onoare” în Sicilia – în afara situației extreme în care minciuna era necesară pentru a-l ademini pe individ către propria moarte. L-am întrebat odată pe un alt martor al guvernului, asasinul Francesco Marino Mannoia, care făcea parte din Mafia siciliană, cum stăteau lucrurile cu această regulă.

– Franco, i-am zis, regula asta înseamnă că poți avea încredere în mine, cu excepția cazului în care sunt pe punctul să teucid?

– Da, mi-a răspuns el, intrigat de întrebarea mea. Oamenii de onoare pot minți doar în privința celor mai importante lucruri.

O viață de minciuni. Cercul tăcut al acceptării. Șeful dispunând de control absolut. Jurămintele de loialitate. O perspectivă asupra lumii de tipul noi contra lor. Să minți despre tot felul de lucruri, importante sau minore, în slujba unui cod al loialității denaturat. Aceste reguli și standarde reprezentau elementele distinctive ale Mafiei, însă de-a lungul carierei

mele am fost adesea surprins de multiplele ocazii când ele se aplicau și în afara Mafiei.

Începuturile vieții mele profesionale, ca tânăr procuror, și în special rolul jucat de mine în confruntarea cu Mafia, mi-au întărit convingerea că am ales corect în privința carierei. Domeniul juridic nu fusese o soluție pentru mine încă de la început. În cele din urmă am ales o carieră în zona de aplicare a legii, deoarece am socotit că e cea mai bună cale de a-i ajuta pe alți oameni, în special pe cei care sufereau din pricina potențailor, a capilor infractorilor, a tiranilor. Pe atunci nu mi-am dat seama, dar este posibil ca o astfel de alegere să fi devenit inevitabilă pentru mine încă de la vârsta de 16 ani, când am trecut printr-o experiență de viață și de moarte, având literalmente un pistol la tâmplă.

Omul cu pistolul nu știa că sunt acasă în noaptea aceea. Supraveghease printr-o fereastră a pivniței și îmi văzuse părinții luându-și la revedere de la silueta umană tolănită pe podeaua sufrageriei luminate doar de ecranul televizorului. Crezuse probabil că acea siluetă era sora mea, Trish. Însă, de fapt, era fratele meu mai mic, Pete (Trish se întorsese la colegiu după vacanța de toamnă, iar fratele nostru cel mai mic, Chris, se afla la o întrunire a Cercetașilor). La câteva minute după plecarea părinților mei, individul a spart ușa de la intrare a modestei noastre case în stilul unei ferme și s-a îndreptat direct înspre demisol.

Ziua de 28 octombrie 1977, cea care mi-a schimbat viața, era o vinere obișnuită pentru cea mai mare parte a zonei metropolitane New York, după ce lunile anterioare ale lui 1977 primiseră porecla de „Vara lui Sam“, deoarece orașul și suburbiile acestuia erau de ceva vreme ținta unui ucigaș în serie care agresa cupluri care stăteau în mașini. Însă pentru regiunea nordică New Jersey fusese vara și apoi toamna lui Ramsey

Violatorul. Atacatorul își primise porecla în urma a zece-do-
uăsprezece atacuri care avuseseră loc într-un orașel denumit
Ramsey; orașelul nostru, somnorosul Allendale, se afla chiar
la sud de Ramsey.

Auzind pași grei pe scările dinspre pivniță, care scârțâiau,
și mârâitul câinelui nostru, Pete a sărit în picioare și a ieșit din
raza lui vizuală. Însă omul cu pistolul știa că Pete era acolo. A
ațintit arma înainte și i-a ordonat fratelui meu să iasă din as-
cunzătoare. L-a întrebat dacă mai era cineva acasă. Pete a min-
țit și a spus că nu.

În acea perioadă mă pregăteam să termin liceul; eram un
tocilar care avea doar câțiva prieteni apropiați. Ca dovadă, în
seara aceea eram acasă și finalizam un material pentru revista
literară a liceului. Trebuia să fie o satiră sclipitoare la adresa
puștilor socotiți *cool*, a durilor și a presiunii sufocante exer-
citate de colegii din liceu. Întârzasem cu materialul și nu prea
reușisem să îl fac sclipitor, însă nu aveam altceva de făcut
într-o seară de vineri. Așa că ședeam la biroul din micul meu
dormitor și scriam.

Ajuns în pivniță cu Pete, individul cu pistolul i-a cerut fra-
telui meu să-l ducă sus, în dormitorul părinților. La scurt timp
după aceea am auzit două rânduri de pași trecând prin fața
camerei mele către camera părinților mei. Apoi am auzit alte
sunete, de deschidere și închidere a ușilor de la dulapuri. Iritat
și intrigat, m-am ridicat de pe scaun și am întredeschis ușa
glisantă de lemn către baie, care făcea legătura între camera
mea și camera părinților. Dormitorul lor era complet luminat,
iar prin baie îl vedeam pe Pete zăcând pe o parte a patului, cu
capul întors spre mine, însă cu ochii strâns închiși.

Am intrat în încăpere, am privit spre dreapta și am incre-
menit. Un individ alb, îndesat, de vârstă mijlocie, cu o șapcă
pe cap, ținea o armă în mână și cerceta dulapul părinților mei.
Din acea clipă, timpul și-a încetinit curgerea într-un fel cum
nu mai trăisem până atunci. Pe moment mi-am pierdut

vederea; aceasta a revenit ciudat de cețoasă și mi-am simțit întreg corpul cum pulsează, ca și cum inima devenise prea mare pentru pieptul meu. Zărindu-mă, individul cu pistolul s-a dus repede la Pete și și-a înfipt genunchiul stâng în spate, folosindu-și mâna stângă ca să lipească țeava pistolului de capul fratelui meu în vârstă de 15 ani. S-a întors spre mine.

– Dacă te miști de pe loc, puștiule, îi zbor țeasta.

Nu m-am mișcat din loc.

Individul s-a apucat să-l muștruluiască pe Pete.

– Parcă mi-ai spus că nu mai e nimeni altcineva în casă.

Apoi individul s-a dat jos de pe Pete și mi-a ordonat să mă întind pe pat lângă fratele meu. Postându-se la picioarele mele, a cerut să afle unde poate găsi niște bani. Ulterior, am aflat că Pete avea bani chiar în buzunarul blugilor de pe el, însă nu a suflat o vorbă. Eu am ciripit tot. I-am menționat toate locurile care îmi treceau prin minte – pușculițe, portofele cu monede primite de la bunici, cu ocazia unor evenimente deosebite, totul. Înarmat cu dezvăluirile mele, individul ne-a lăsat întinși pe pat și a plecat să caute.

La scurtă vreme după aceea s-a întors și s-a postat deasupra noastră, ațintind arma spre noi. Habar n-am cât timp a ținut arma așa, fără să scoată un sunet, dar a fost suficient de mult ca acele clipe să mă schimbe definitiv. Eram convins că aveam să mor. M-au cuprins disperarea, panica și teama. Am început să mă rog în tăcere, știind că viața urma să mi se termine. În clipa următoare am fost inundat de un val ciudat de răceală, și frica mi-a dispărut. Am început să raționez, gândindu-mă că, dacă trage în Pete, mai întâi o să mă rostogolesc pe pat și o să încerc să-l prind de picioare. Apoi am început să vorbesc – mai exact, să mint. Minciunile țâșneau din mine ca dintr-o fântână. I-am explicat cât de înstrăinați eram noi doi față de părinții noștri – cum îi uram, de fapt –, că nu ne păsa ce lua de la ei și nu aveam să spunem nimănui că fusese acolo. Am mințit, și am mințit, și iarăși am mințit.